

Un retrobament feliç

Ve de la pàgina 1

Castellanos subratlla que l'escriptor va tenir *La ciutat cansada* al cap durant anys, quelcom que es reflecteix en aquest extracte d'una de les missives que va adreçar al seu progenitor, datada a Mèxic D. F. l'11 de maig de 1950, quan ja feia molt de temps que l'havia encetat: "Els afers literaris, aquests dies, se m'han animat. Fa poc, vaig rebre una carta d'en Puig i Ferrer comunicant-me la reparació de la "Proa" a França i demanant-me un original meu, perquè hi havia interès entre els editors en comptar amb mi com a col·laborador. Llàstima que no tinc enllestida la meua novel·la *La Ciutat cansada*", lamentava l'escriptor llavors.

Un any després, la novel·la encara està molt present en el seu intercanvi de missatges, almenys a la carta amb data d'11 de juny del 1951, de la qual també es pot extreure una part més que aclaridora sobre algunes causes —les més quotidianes— que finalment provocarien l'abandó del projecte: "Pare: permeti'm que, abans de prosseguir, contesti un petit retret contingut en unes paraules seves. Fa molt temps, recordo haver-li parlat que estava treballant en una novel·la; dic que fa molt temps perquè *La Ciutat cansada* és un projecte antic a mig realitzar. La vaig començar força abans que nasqués el Raimon (fa més de sis anys) i fa més de quatre anys que no hi treballo. El fet que en parlés a n'en Triadú, fou degut a que ell em va escriure anunciant-me que preparava l'*Antologia*, i em demanava unes dades biogràfiques i una referència de les meves activitats i dels plans literaris que integren les meves esperances. D'aquesta novel·la en tinc escrits uns vuit capítols, amb un total d'unes dues-centes cinquanta quartilles escrites a màquina, a doble espai. No hi he treballat més perquè una novel·la necessita un alè que és impossible trobar treballant a estones i per-

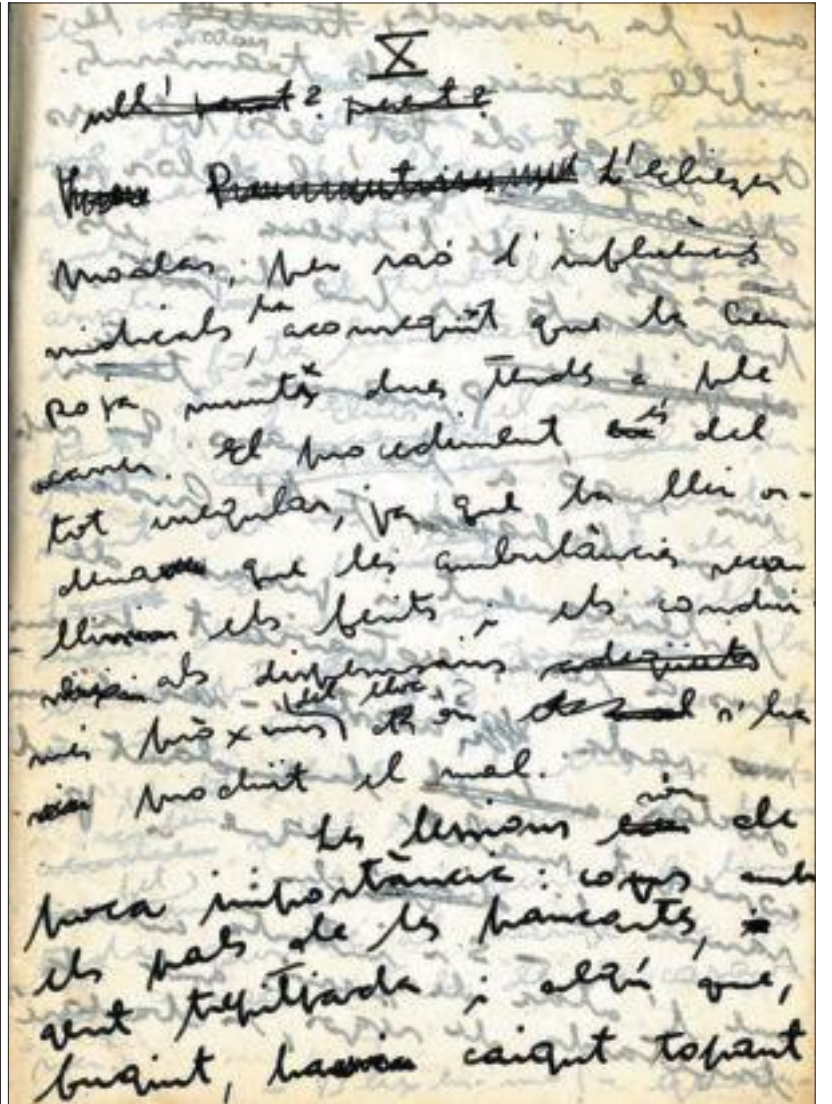
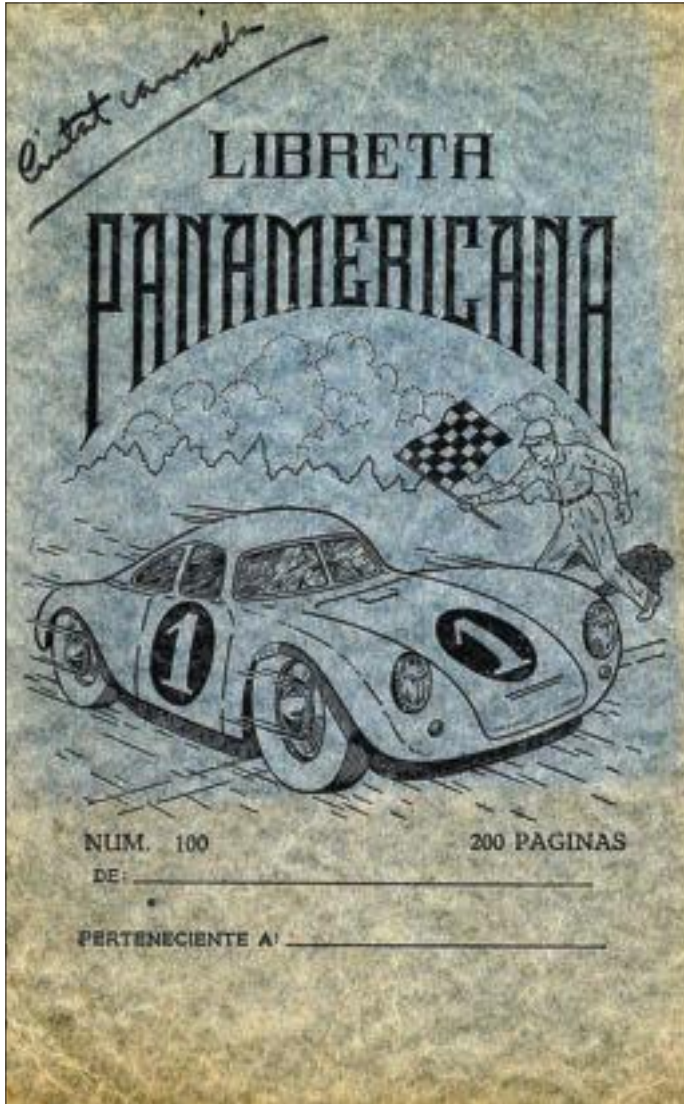
Malgrat els clixés, Calders va tenir sempre vocació de novel·lista

L'obra anuncia interessos narratius que reprèn a Catalunya

què (gràcies a Déu!) a casa no puc escriure perquè els nens, així que hi arribo, m'agafen pel seu compte i ja no em desemparen. Quan ells pleguen i se'n van a dormir, la Rosa i jo ja no servim per altra cosa que per a imitar-los".

Finalment, no va trobar l'alè necessari i l'obra es va quedar sense conclusió. Però està plena del millor Calders. "La novel·la té molta gràcia i és purament caldersiana. Cap personatge està al seu lloc, tothom està desencaixat, volen aparentar coses que mai seran...", apunta Castellanos. "Les obres de Calders comparteixen l'esperit de la literatura dels anys 30, on la distorsió és tan important. Ell ho fa per la via de l'humor, mentre que Espriu utilitza la caricatura i després es decanta pels elements tràgics", afegeix el catedràtic.

Per la seva banda, Melcion considera que la seva publicació trenca tòpics, i en això rau precisament part del seu valor. "Va en

Portada de la llibreta que conté part de *La ciutat cansada* i, al costat, una de les pàgines manuscrites. / FONTS PERE CALDERS DE L'AUTÒNOMA

Cartes i ficcions sense punt i final

L'edició de la correspondència entre l'autor i el seu pare és una de les joies en marxa

Encara falta més Calders. Aquest any, *La ciutat cansada* no serà l'única oportunitat per retrobar-se amb l'autor de *Cròniques de la veritat oculta*. Això sí, algunes de les properes publicacions s'adreçaran més als estudiosos. És el cas de dues novel·les inacabades que veuran la llum a l'octubre o al novembre amb el segell de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i en format d'edicions crítiques.

Malgrat estar menys elaborades que l'obra que ara es publica, la diversió no hi falta: és el que té Calders, que mai avorzeix. Per exemple, a *La marxa cap el mar*, l'escriptor narra un intent per canviar els hàbits alimentaris dels indis del Yucatán amb la introducció a la seva dieta del peix. L'edició anirà a càrrec de Carlos Guzmán Moncada, especialista

en la literatura catalana feta a l'exili mexicà. Calders va tirar endavant l'escriptura de la novel·la als inicis dels anys seixanta, just abans de tornar a Catalunya.

L'altra entrega a punt d'arribar serà *Sense amar tan lluny*, en una edició a cura de Valentí Rosell. Calders la va començar a escriure quan ja s'havia instal·lat de nou a Catalunya. Llavors ho va trobar tot canviat i part de la seva perplexitat la va transformar en ficció: el que va deixar escrit és precisament això, una reflexió sobre el pas del temps i les transformacions que provoca.

Però sense dubte, té un especial interès la selecció de la correspondència que Calders va mantenir amb el seu pare durant els anys de l'exili. La tria, a cura de Magda Alemany, l'estan preparant a la mateixa universitat on

es conserven els seus papers i esperen que, en aquest cas, alguna editorial de les comercials s'interessi pel seu llançament, malgrat que diverses cartes ja han aparegut en publicacions universitàries. Són missives que abracen un període de 23 anys i una llunyania amb la família que comença el 1939, quan l'escriptor marxa a França abans d'embarcar-se cap a Mèxic i després de passar pel camp de concentració de Prats de Molló, per Tolosa de Llenguadoc i Roissy-en-Brie.

Al Fons Calders de la universitat hi ha centenars d'aquestes cartes, que en moltes ocasions tenen un caràcter purament familiar per evitar problemes amb la policia. El pare de l'autor, Vicenç Calders i Arús, era un escriptor modernista de segona fila, que va deixar la literatura per concen-

trar-se en la producció del fill des de Catalunya. Es podria dir que, en certa manera, es realitza a través seu. Fins i tot, li fa de representant: el posa en contacte amb les editorials, li dona notícia dels premis literaris...

Però el retrobament amb Calders no s'acaba aquí. La UAB, en col·laboració amb l'Institut d'Estudis Catalans, ja va crear un web (www.iec.cat/perecalders) i ara s'està construint una base de dades sobre l'autor on aviat es podran consultar i llegir tots els textos que va publicar a la premsa. Un material que creixerà amb les fotografies facilitades per la família amb l'objectiu que serveixin també per conservar el record d'un gran escriptor. Tot aquest llegat serà accessible dins de la Biblioteca d'Humanitats d'aquesta universitat.

contra del clixé del Calders escriptor de contes. Sempre va tenir vocació de novel·lista. Quan va anar a l'exili, un dels seus objectius era concentrar-se en escriure una novel·la, que és *La ciutat cansada*", explica l'autor del pròleg.

Bona part de la redacció del llibre coincideix amb un moment decisiu de la biografia sentimental i literària de Calders. "Als anys 40, l'escriptor viu un moment de crisi personal, entesa aquesta com una època de canvis. És llavors quan es divorcia de la seva primera dona i està empès per la necessitat de trobar una feina. En aquells anys, a més, Joan Triadú es va posar en contacte amb ell per demanar-li que li enviés algun relat per la seva antologia de contes catalans".

L'obra té un altre valor afegit:

anuncia alguns dels interessos narratius que l'autor reprèn quan retorna a Catalunya a partir de 1962 en novel·les com *Ronda naval sota la boira*, un llibre que els experts situen entre el millor de la seva car-

L'èxit massiu li arriba tardanament, mai es va poder dedicar de forma exclusiva a escriure

rera: "Amb *La ciutat cansada* ens trobem davant d'un moment de tall en la seva producció literària, un canvi que va quedar fixat en el conte *La ratlla i el desig*. A la novel·la s'allunya dels elements de

realisme màgic que marcaven els seus contes i exhibeix un vessant més esperpèntic, caracteritzat per un humor àcid i emmarcat en la línia de l'absurd. Finalment, no s'acaba de sentir còmode i abandona aquest impuls, que malgrat això recuperarà amb una altra estètica més tard. Ho va fer, en part, a *Ronda naval sota la boira*, on torna a utilitzar uns personatges molt cínic", diu Melcion.

Així, de nou a casa, Calders va trobar a la fi la tranquil·litat necessària per tornar a concentrar-se en l'art de la novel·la. "L'escriptura de novel·les la torna a practicar quan s'ha establert professionalment, però és una tranquil·litat molt tardana. No ho aconsegueix fins arribar a Catalunya. L'editorial per a la qual treballava per lliu-

re, la UTHEA, volia reforçar la seva filial barcelonina, la Muntaner y Simón, segell amb el que va estar relacionat laboralment fins a la seva jubilació". Però l'èxit va ser encara més tardà i la popularitat massiva de Calders entre els lectors es va fer esperar fins a finals dels anys 70, quan es va estrenar l'espectacle de Dagoll Dagom *Antaviana*, basat en els contes de l'escriptor. "L'estrena gairebé va coincidir amb la sortida d'*Invasió subtil* i altres contes. La reedició de *Cròniques de la veritat oculta* va contribuir a ampliar encara més aquesta popularitat. És el moment en què es reprèn l'ensenyament del català a les aules i Calders serà una lectura recurrent en els programes escolars. L'escriptor és ja tot un referent", conclou Melcion.